

Tilläggsöverenskommelse
till Tidöavtalet:

En färdplan för ny kärnkraft i Sverige

En färdplan för ny kärnkraft i Sverige

En långtgående elektrifiering av både industrin och transportsektorn är avgörande för att nå netto noll utsläpp av växthusgaser till år 2045. Stabil tillgång på fossilfri el till konkurrenskraftiga priser är en viktig förutsättning för Sveriges konkurrenskraft.

Elsystemet har under de senaste 10 åren byggts ut och är idag 10 000 MW större än år 2013, men den elproduktion som har byggts har nästan enbart bestått av vindkraft. Elsystemet har aldrig varit så känsligt som nu. Elsystemet kan idag inte möta det växande behovet av el i tillräckligt hög takt. Elsystemets robusthet har även minskat vilket har lett till en sämre förmåga att föra över el inom landet såväl som till högre och mer oförutsägbara elpriser. En sådan destruktiv utbyggnad av elsystemet kan vi inte acceptera i ett läge där vi är mer beroende än någonsin av en fungerande elförsörjning.

Klimatomställningen såväl som våra möjligheter till industriell utveckling och som elektrifiering av transportsektorn hotas av bristerna i elsystemet. Samarbetspartierna är överens om att vända denna utveckling. I Tidöavtalet anges en riktning och ett antal åtgärder för att bygga ett mer robust och hållbart energisystem.

Industrirenässansen kräver en kärnkraftsrenässans. Inom 25 år behöver vi i princip fördubbla elproduktionen i Sverige. Kärnkraften som planerbar och fossilfri kraftproduktion är det enda energislag som kan möta denna efterfrågan och en av det absolut viktigaste komponenterna för att uppnå ett robust elsystem som kan leverera konkurrenskraftiga elpriser när de behövs och där det behövs. Den här regeringen har därför redan vidtagit flera åtgärder för att ta bort hinder och underlätta etablering av ny kärnkraft. Åtgärderna syftar till att ta bort hinder, underlätta och främja för etablering och utveckling av kärnkraft så att den får jämförbara möjligheter och spelregler som alla fossilfria kraftslag. De tidigare politiska hindren och tankeförbudet som har hindrat kärnkraftens utveckling har gjort stor skada och mycket arbete kvarstår för att återigen bygga upp kärnkraftens självklara roll inom Sveriges energisektor.

I ett första steg för att möjliggöra ny kärnkraft tas begränsningen av kärnkraften till tre platser och till tio reaktorer bort per den 1 januari 2024. Var reaktorer ska byggas avgörs av behovet av energi och av de lokala förutsättningarna, vilka prövas utifrån miljöbalken och kärntekniklagen samt genom kravet på kommunens tillstyrkan. Begränsningen av antalet reaktorer i landet har blivit ett konkret hinder för utvecklingen i och med att små reaktorer sedan en tid är ett realistiskt alternativ för den som överväger att investera i kärnkraft eller kärnvärme. Möjligheten att bygga små reaktorer gör det också möjligt att använda kärnenergin på nya sätt, till exempel för som källa till processvärme, vilket i sin tur är ett argument för att de bör kunna byggas på fler platser än där det idag finns kärnkraft.

Det andra steget för att få ny kärnkraft på plats utgörs av den utredning regeringen tillsatte den 2 november 2023. Utredningen har i uppdrag att effektivisera tillståndsprövningen; se över avgiftsstrukturen för kärnkraften; föreslå hur systemet för hantering av avfall och använt

bränsle från kärnkraften bör se ut i en framtid med nya typer av reaktorer och nya aktörer samt att se över utformningen av kärnkraftens beredskapszoner.

En av de större åtgärderna är den energipolitiska inriktningspropositionen. För att bana vägen för elektrifieringen och återuppbyggande av ett leveranssäkert elsystem behövs tydliga mål för elförsörjningen. Målen kommer presenteras i den kommande energipolitiska propositionen genom planeringsmål och leveranssäkerhetsmål. Planeringsmålet och leveranssäkerhetsmålet bygger vidare på den inriktningen som riksdagen beslutade om i juni 2023 att anta ett mål 100 % fossilfri elproduktion. Det tidigare målet var 100 % förnybart och utslöt därmed satsningar på kärnkraft.

Samtidigt genomför regeringen en omfattande satsning på att bygga upp kompetensen inom Strålsäkerhetsmyndigheten och för att förbereda myndigheten på att kunna hantera flera ansökningar om nya reaktorer på ett effektivt sätt. Insatser görs också för att stärka den generella kompetensen kring kärnkraften i Sverige, både genom satsningar via Strålsäkerhetsmyndigheten och genom riktade energiforskningsatsningar via Energimyndigheten.

Regeringen kommer att avskaffa förbudet mot att utvinna uran i Sverige. Uranbrytning ska prövas enligt relevant miljölagstiftning, men den ska inte vara förbjuden.

Regeringen tillsätter även en utredning inom Regeringskansliet för att ta vidare förslag om modernisering av Lag (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Planeringen för en elproduktion på minst 300 TWh år 2045 har därmed påbörjats. Grunden för att genomföra klimatomställningen har äntligen börjat läggas.

Samarbetspartierna tar nu nästa steg och presenterar här en fördjupad överenskommelse i fyra punkter:

1. Statens finansiella ansvar tydliggörs genom en riskdelningsmodell
2. En kärnkraftssamordnare tillsätts
3. Massiv utbyggnad av ny kärnkraft till 2045
4. Ny kärnkraft med total effekt motsvarande minst två storskaliga reaktorer senast 2035

I. Statens finansiella ansvar tydliggörs genom en riskdelningsmodell

Dagens elmarknadsmodell förmår inte att leverera det som elsystemet skulle behöva. Kärnkraftsproducenter blir inte ekonomiskt kompenserade för de egenskaper som kärnkraften bidrar med i el-systemet. Därtill innebär ny kärnkraft risktagande över långa tidsperioder (såväl bygg- som driftstiden) vilket hämmar investeringar i stora projekt som utbyggnation av kärnkraftsreaktorer innebär. Därför krävs att Sverige får på plats goda

ekonomiska förutsättningar som lägger grunden för att investeringar i ny kärnkraft kan genomföras. De kreditgarantier som regeringen tidigare presenterat kommer inte vara tillräckliga för att få ny kärnkraft på plats.

Ingenstans i världen byggs det ny kärnkraft utan ett tydligt statligt engagemang som kompenserar för den ekonomiska risk som denna typ av projekt innebär.

Regeringen kommer därför ta fram en ekonomisk riskdelningsmodell där staten går in och delar risken med de aktörer som bygger ny kärnkraft. Modellen ska kunna användas för all typ av kärnkraftsinvestering och för samtliga aktörer som vill bygga ny kärnkraft i Sverige.

För att åstadkomma detta kommer Finansdepartementet att, så snart som möjligt, tillsätta en utredare med uppgift att ta fram förslag om hur nya modeller för finansiering och riskdelning för nya kärnkraftverk kan se ut så att elmarknadens aktörer i konkurrens kan bygga ny kärnkraft. I arbete ska lärdomar dras från andra länder som använt eller planerar att använda liknande modeller för att få på plats ny kärnkraft. Arbetet kommer att samordnas med det arbete Klimat- och Näringslivsdepartementet gör kring elmarknadens framtida utformning.

Ett särskilt fokus ska läggas på att studera stödsystem som använts respektive planeras att användas i andra europeiska länder. Det handlar exempelvis om de system – ”Contract for difference” samt ”Regulated asset base” – som används i Storbritannien.

Riskdelningsmodellerna ska säkerställa att ny kärnkraft motsvarande vad som anges nedan rörande lång och kort sikt kommer på plats.

2. En kärnkraftssamordnare tillsätts

För att driva och samordna arbetet med ny kärnkraft i Sverige kommer regeringen att snarast tillsätta en kärnkraftssamordnare. Samordnaren ska säkerställa att alla de åtgärder genomförs som krävs för det ska vara möjligt att fatta investeringsbeslut för ny kärnkraft under mandatperioden.

Samordnaren ska därtill fungera som en kontaktpunkt mellan regeringen och de olika intressenter och i denna del både kunna lotsa intressenter rätt och att fånga upp behov och önskemål som finns och föra dessa vidare inom Regeringskansliet.

3. Massiv utbyggnad av ny kärnkraft till 2045

Givet de långsiktiga behoven av fossilfri el är det en massiv utbyggnad av planerbar elproduktion som väntar Sverige. För kärnkraftens del innebär det att vi behöver en kraftfull utbyggnad som exempelvis skulle kunna motsvara minst tio nya storskaliga reaktorer.

Planeringen för ökad elanvändning ska göras för att uppnå de energipolitiska målen, planeringsmålet och leveranssäkerhetsmålet med utgångspunkt i ett nu prognosticerat elbehov på minst 300 terawattimmar år 2045. Den exakta mängden kärnkraft, antalet storskaliga och små modulära reaktorer, som kommer att krävas avgörs av utbyggnadstakten

i elsystemet, var ny konsumtion och produktion förläggs i landet samt teknikutvecklingen hos både ny kärnkraft men även möjligheten till drifttidsförlängning hos befintliga kärnkraftsreaktorer.

Nya reaktorer kommer att finnas i drift på helt nya platser i Sverige. För att främja teknisk diversifiering och robusthet ska utveckling av flera tekniker främjas. Aktörerna på elmarknaden fattar beslut om vilken teknik de vill utnyttja sig av. Sverige ska besitta djup kompetens och förmåga inom kärnkraftsområdet och svenska forskare ska aktivt delta i utvecklingen av kärnenergin och dess tillämpningar.

4. Ny kärnkraft med total effekt motsvarande minst två storskaliga reaktorer senast 2035

Den nya riskdelningsmodellen och de nya tillståndsprocesserna kopplade till kärnkraft ska utformas så att kärnkraft med total effekt om minst 2 500 MW ska finnas på plats senast år 2035. Det motsvarar effekten hos två nya storskaliga reaktorer. En första ansökan behöver ha lämnats in till Strålsäkerhetsmyndigheten helst under 2024 men senast under 2025 med ambitionen att myndighetens prövning är klar under 2026 för att man då ska kunna gå vidare med beställning av nya reaktorer. Det bygger på att regeringen vidtar alla nödvändiga åtgärder för att korta ledtiderna. En snabbare prövning tillåts inte kompromissa med säkerheten.

Utöver statens åtagande vad gäller riskdelningsmodell och effektiva tillståndsprocesser behöver sannolikt tillgänglig mark utökas.